

SISEMINISTEERIUM

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium
Eesti Linnade ja Valdade Liit

Teie: 31.10.2024 nr 13-1/1092

Meie: 03.12.2024 nr 2-1/771-2

Ülevaade tegevustest kohalike omavalitsuste suunal

Täname huvi tundmast Siseministeeriumi valitsemisala planeeritavatest ja käimasolevatest tegevustest, mis on otseselt või kaudselt seotud kohalike omavalitsuste (edaspidi KOV) ülesannete ja rahastamisega.

Päästeameti kriisivaldkonna ja ennetusvaldkonna tegevusi ja koostööd KOVidega mõjutavad jõustunud Hädaolukorra seaduse (edaspidi HOS) muudatused, millega võetakse Eesti õigusesse üle elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise direktiiv ning laiendatakse elutähtsate teenuste osutajate ringi. Päästeametisse lisanduvad viis ametikohta koostöökaks KOV-idega, mille eesmärk on kriisideks valmisoleku tegevuste planeerimine, nõustamine ja korraldamine. Riigipoolse lisarahastuse raames luuakse ka KOV-ides 15 kriisivaldkonna ametikohta. Eesmärk on tõsta KOV-de kriisivalmisolekut. Planeeritud HOS muudatusega tekib avalikule sektorile ja elutähtsa teenuse osutajale elanikkonnakaitse koolituskohustus iga 2 aasta järel, millele teeb järelevalvet Päästeameti ennetusvaldkond. Elanikkonnakaitsetegevuskava eesmärk on 2027.aastaks jõuda selleni, et kõik KOVid on saavutanud kriisivalmisoleku baastaseme, edasijõudnu tasemel on 89% KOVe ja sh 25% eeskujulikul tasemel (KOV indeksi alusel). Päästeamet kavandab toetusmeetmeid KOV-ide kriisivalmiduse tõstmiseks.

Planeerimisel on ka toetusmeede korteriühistutele kriisivalmiduse suurendamiseks, mis võib vajada ehitusprojekti, elektripaigaldist ja ehitamist ehitusseadustiku ja seadme ohutuse seaduse või nende alamaktidest tulenevate õigusaktide tähenduses. Meetme maht aastani 2027 on planeerimise faasis.

Jätkub programmi „Kodud tuleohutuks“ projekt omavalitsustele. Meetme maht 1 miljon eurot aastas.

Päästeameti ohutusjärelevalve valdkond tegeleb varjumiskohtade ja varjendite tagamisega asutussüsteemides ja KOV-ides, mis mõjutab oluliselt nende eelarvet ja ka regionaalset arengut. HOS muudatuse eelnõus on sees kohustus alates muudatuse kehtimisest suuremates hoonetes (olemasolevad hooned alates 1200m² suletud brutopinnaga) teha varjumisplaan ja kui hoones on olemas sobivad ruumid varjumiseks, siis nende ettevalmistamine. KOV-dele ei ole tehtud erandeid, seega peavad ka nemad hakkama oma hoonetes reaalselt ruume varjumiskohtadeks kohandama, mis võib vajada rahalisi vahendeid. HOS muudatuse eelnõusse

on tehtud ettepanek, et KOV-d peaksid oma territooriumil analüüsima ja kaardistama lisateisaldatavate varjumiskohtade vajaduse, olemasolevate avalike varjumiskohtade lisatähistamise linnaruumis ja vahetu kõrgendatud ohu korral neid meetmeid rakendama. See võib tähendada, et KOV-del on vajadus kas ette toota või olla valmis valmistama teisaldatavaid avalikke varjumiskohti ja AVK suunaviitasid. Vahendite soetus eeldab kindlasti rahalisi vahendeid. Lisanduvad veevõtukohtade rajamise korraldamisega seonduvad tegevused. Seda peaks keskselt koordineerima ja siinkohal saaks KOV juhtrolli võtta.

Häirekeskuses 2022. aastal läbiviidud uuringust selgus, et veerandil hädaabinumbrile helistanutest on sotsiaalprobleem või abivajadus - omakorda pooltel neil juhtudel on tegemist alkoholi tarvitamisega, teine levinum põhjus on vaimse tervise mured. Sotsiaalne abivajadus mõjutab tuntuvalt Häirekeskuse tööd ja hädaabinumbri 112 koormust.

Operatiivjõudude sekkumine ei ole jätkusuutlik lahendus sotsiaalsetele probleemidele nagu alkoholisõltuvus või tugevajavad eakad, mistõttu on Häirekeskuse eesmärgiks jagada kohalike omavalitsuste jt sotsiaalvaldkonna partneritega saadud teadmist, et leida koos jätkusuutlikke lahendusi. Häirekeskus saab olla abiks sotsiaalsete probleemidega inimeste ülesleidmisel ning info edastamisel, et koostöös leida abivajajatele sobilikke lahendusi. Tuginedes Sotsiaalhoolekande seaduse §13-le oleme omavalitsustele edastanud infot võimalike abivajajate kohta ning kindlasti on sotsiaalse abivajaduse märkamise teema meil fookuses ka järgneval aastal. Näeme, et abivajadus, millele ei peaks reageerima operatiivressursid, on tõusvas trendis. Sellised teavitused võivad tõsta kohalike omavalitsuste sotsiaalosakondade ja sotsiaaltöötajate koormust, et abivajajatele tuge pakkuda või vajalikud teenused kohalikus omavalitsuses tagada.

Kodanikuühiskonna poliitikavaldkonnas ei ole hetkel aastani 2027 plaanis ühtegi reformi, mis konkreetset mõjutaks KOV ja nende eelarveid. Küll aga oleme jätkamas tegevusi, millel on mõju regionaalarengule, KOV valitsemisele ning koostööle kohalike kogukondade ja elanikega.

Jätkame kohalikul tasandil kogukonnakeskse valitsemisviisi edendamist. Kogukonnakeskne lähenemine on koostöömudel, mille kohaselt selgitatakse välja probleeme ja leitakse neile lahendus koos sihtrühmadega (kogukondadega). Keskssel kohal on kogukondade tunnustamine tähtsate osalistena, nende võimestamine otsustusprotsessides aktiivselt osalema ning oma elu- ja toimekeskkonda kujundama. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata kogukondade võrgustamisele ja eri osaliste koostööle. Toetame KOV ja kohalikke kogukondi koosloome ja koostöö tekitamisel ministeeriumi strateegiliste partnerite Eesti Külaliikumine Kodukant ja Eesti Rahvaülkoolide Liit ning Maakondlike Arenduskeskuse vabaihenduste nõustajate kaudu.

Kogukonnakeskse valitsemisviisi edendamiseks jätkab SiM KÜSKi eestvedamisel kodanikuühiskonna innovatsioonifondi rakendamisega, et KOV ja kogukondi nügida koosloomeliste koostööformaate loomiseks. Fookusteemaks on endiselt elanikkonnakaitse ja selle võimekuse tõstmine kohalikul tasandil. Fondi eelarve kärpeta tõttu mõnevõrra väheneb võrreldes varasemate aastatega, kuid see ei mõjuta otseselt KOVide eelarvet, sest KOVid ei ole fondis toetuse taotlejad.

Regionaalarengulist mõõdet omab KÜSKi kogukonna eestvedaja stipendium, mis on mõeldud motiveeritud ja kogukonna arendamiseks vajalike oskuste, teadmiste ja võimete eestvedajale,

kes on kogukonna elujõu kasvataja ja uute arengusammude innustaja, eelduste looja kogukonna ja kohaliku omavalitsuse partnerluseks.

2025. a on kavas korrastada ja kaasajastada vabaühenduste rahastamise juhendmaterjali, mis mõjutab ja on abiks ka KOVidele kohalikul tasandil toetuste jagamisel ja läbipaistvuse tagamisel.

Rahvastikutoimingute valdkonnas on teada järgmised muudatused, millel on KOV-idele mõju:

1. Perekonnaseisutoimingute seaduse ja rahvastikuregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu

1.1. Selle eelnõuga planeerime alates 1. juunist 2025. aastal viia sünni registreerimised 79-st KOV-ist 16 MK KOV-i.

Kuna sündide registreerimine plaanitakse koondada senise 79 KOV-i asemel 16 MK KOV-i (KOV või tema õigusjärglane, kuhu kuulub loetelus nimetatud haldusüksus: Haapsalu linn; Hiiu vald (Kärdla linn); Jõgeva linn; Jõhvi vald (Jõhvi linn); Kuressaare linn; Narva linn; Paide linn; Põlva vald (Põlva linn); Pärnu linn; Rakvere linn; Rapla vald (Rapla linn); Tallinn; Tartu linn; Valga linn; Viljandi linn; Võru linn), siis kõik ülejäänud KOV-id, kus praegu sünde registreerida saab, ei täida edaspidi enam seda riiklikku ülesannet. Muudatus on läbi räägitud Eesti Linnade ja Valdade Liiduga, kes seda muudatust toetab.

Muudatus mõjutab kindlasti KOV-e. KOV-ides sünni registreerivate perekonnaseisumetnike senine toimimine võib varasemaga võrreldes märkimisväärselt muutuda ning eeldab KOV-idelt sihiteadlikku ümberkohanemist.

KOV-id, kes edaspidi enam sünde ei registreeri, peavad leidma selles KOV-is sünde registreerivale perekonnaseisumetnikule uued ülesanded. Samas teevad KOV-ides ametnikud perekonnaseisumetniku tööd vaid osakoormusega oma tööst ning täidavad juba praegu perekonnaseisumetniku töö kõrval ka teisi KOV-i tööülesandeid. Seega ei pruugi KOV-ide jaoks olla probleemiks anda ametnikule muid ülesandeid. Samas ei saa välistada, et osa KOV-ide puhul võib see tähendada ametnike koondamist, sest neile ei ole piisavalt uusi ülesandeid anda.

Kui kõik KOV-id ei registreeri enam sünde, siis ei saa nad ka enam raha selle eest, sest KOV-i poolt PKTS-i kohaselt perekonnaseisutoimingu tegemise kui riikliku ülesande täitmise kulud hüvitatakse KOV-ile riigieelarvest, võttes aluseks eelarveaastale eelnenud aastal tehtud toimingute arvu ning vastava aasta riigieelarves sätestatud ühe toimingu keskmise arvutatud kulu.

2023. aastal registreeriti 10721 lapse sünd, neist 16-s MK KOV-is 6407 ja teistes KOV-ides 4314 sündi. Neist 4314-st omakorda 3872 juhul esitati avaldus e-teenuses. Sünni registreerimise toimingu hüvitis väikestele KOV-idele oli kokku eelmise aasta eest 23 955 eurot.

1.2. Selle eelnõuga planeerime muudatust, millega esmakordselt Eestis elukohta registreerivale EL-i kodanikule ei tehta enam eraldi menetlusega isikukoodi, vaid see tehakse elukoha registreerimise menetluse sees.

See muudatus toob kaasa:

- EL-i kodaniku esmakordse elukoha registreerimise menetlus läheb KOV-i jaoks kiiremaks, kuna KOV ei pea läbi viima eraldi menetlust isikukoodi andmiseks;
- KOV-il jääb saamata seni eraldi isikukoodi menetluse eest saadud hüvitis.

Kehtiva rahvastikuregistri seaduse kohaselt tuleb KOV-il isikukood moodustada isikukoodi andmise menetluses, st isikukoodita EL-i kodaniku elukoha registreerimisel tuleb esitada kaks taotlust – isikukoodi taotlus ja elukohateade – ning ametnik viib läbi kaks menetlust. Menetluse lihtsustamiseks hakatakse isikukoodi moodustama elukoha registreerimise menetluse osana sarnaselt näiteks abielu ja sünni registreerimise menetlusega. Muudatus lihtsustab KOV-i ametnike tööd ja hoiab kokku nende tööaega keerulisemate menetluste jaoks.

Kui EL-i kodanik saab isikukoodi juba elukohateate esitamisega ja elukoha registreerimise menetluse käigus, on see vähem bürokraatlik ning EL-i kodaniku jaoks lihtsam ja kiirem ning lihtsam ja kiirem ka ametniku jaoks, kes antud menetlust läbi viib.

Menetluse lihtsustamiseks saavad KOV-i ametnikud viia läbi ühe menetluse, kus annavad EL-i kodanikule nii isikukoodi kui ka registreerivad tema elukoha. Muudatus lihtsustab KOV-i ametnike tööd ja hoiab kokku nende tööaega keerulisemate menetluste jaoks. Mõju sagedus varieerub: osa KOV-i ametnikke puutub sellega kokku rohkem, osa vähem. Muudatus on KOV-idele positiivne, sest kahe menetluse asemel saavad KOV-i ametnikud viia läbi ühe.

2023. aastal oli KOV-idel kokku 2572 isikukoodi moodustamise menetlust Euroopa Liidu muu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni kodanikule, mille eest maksti kokku 11 368 eurot. 2024. aastal (25. novembri 2024. aasta seisuga) oli vastavaid menetlusi 2534. 2024. aasta toimingute eest makstakse KOV-idele järgmise aasta jaanuaris.

Kuna see aasta ei ole veel läbi ning hüvitiste määr iga aasta muutub ja täpsed numbrid peaks avaldatama riigieelarve seaduses, siis ei saa praegu veel täpseid summasid öelda 2024. aasta eest.

2. Ettevalmistamisel on uus perekonnaseisutoimingute seaduse tervikteksti eelnõu, kuid kuna hetkel ei ole eelnõu tekst veel lõplikult paigas ning ei ole ka veel kindel, millises tempos me selle eelnõuga edasi saame liikuda, siis ei saa me siinkohal konkreetseid muudatusi välja tuua, aga kui eelnõu kavand on juba valmis, siis saame seda eelnõu KOV-idega jagada ning arutada võimalikke KOV-ide töökoormust ning rahastamist puudutavaid teemasid, mis on selle eelnõuga seotud.

3. Jätkame nimemuutmise menetlustega 4 MK KOV-is, aga plaanime 2025. aasta lõpuks muudatust, mille kohaselt tuleb nime muutmise seoses e-teenus ja automaatotsus. Selle muudatusega seoses tuleb muuta nimeseadust.

Muudatusest lähtuvalt väheneb eeldatavasti KOV-i ametnike poolt tehtav töömaht. Samuti tuleb selle muudatusega seoses üle vaadata rahastamise põhimõtted nagu on ka punktis 4 välja toodud teiste menetluste puhul. Hetkel ei oska me veel KOV-ide töökoormuse ja rahastamise summade muutumise suurusjärku ette öelda.

4. Jätkame KOV-ide rahastamise põhimõtete ülevaatamist seoses lisanduvate e-teenustega.

E-teenuses avalduse esitamine on seni olnud võimalik sünni registreerimisel, abielu sõlmimisel ja korduvate tõendite tellimisel. Käesoleva aasta 1. detsembrist lisandub ka abielu lahutamise avalduse esitamise võimalus e-teenuses. Abielu e-teenus on kasutuses juba pea kaks aastat ja üle poolte avalduste esitatakse e-rahvastikuregistris.

2024. aasta kevadel käivitasime automaatkannete tegemise sünni registreerimisel ja e-tõendite väljastamisel, mis tähendab seda, et kui on võimalik avalduses esitatud asjaolusid kontrollida automaatselt andmekogude vahendusel, tehakse kanne automaatselt perekonnaseisumetniku vahetu sekkumiseta. Sünni registreerimisel suunatakse sellisel juhul automaatkandega toimik KOV-i töölauale vaid siis, kui soovitakse menetluses pabertõendit saada.

Lisandunud tehnilised lahendused on muutnud KOV-i ametniku poolt teostatavate menetluste proportsioone ning üle on vaja vaadata rahastamise üldised põhimõtted.

5. 16. novembri 2023. aasta Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamisel võeti teadmiseks siseministri esitatud rahvastikuregistri visioon. Visiooni koostades defineeriti seitse olulist teemavaldkonda, mis vajavad visiooni elluviimiseks ning rahvastikuregistri kaasajastamiseks täiendavat läbitöötamist ja lahendusettepanekuid.

5.1. Eestiga seotud välismaalaste ühtseks tuvastamiseks kõikides infosüsteemides Eesti isikukoodi kasutuselevõtmine.

Eestiga seotud välismaalaste andmeid hoitakse mitmetes infosüsteemides registripõhiste identifikaatorite alusel, mis ei võimalda keskselt inimeste kokku viimist ja andmevahetust.

Eesmärk on kaotada ära erinevate registrite oma unikaalsed isiku tuvastamise koodid. Isiku andmeid kogutaks ja säilitatakse keskselt rahvastikuregistris.

Kuna see muudatus on alles analüüsi etapis, siis ei ole võimalik täpseid mõjusid veel välja tuua, aga eeldatavasti toob see muudatus kaasa mõju MK KOV-idele taotluse alusel andmekogusse kandmiseks isikukoodide tegemisele, st:

- MK KOV-ides taotluse alusel isikukoodi tegemine eeldatavasti väheneb/lõpeb;
- MK KOV-il eeldatavasti väheneb/jääb saamata seni isikukoodi menetluse eest saadud hüvitis.

2023. aastal oli MK KOV-idel kokku 3451 isikukoodi moodustamise menetlust andmekogusse kandmiseks, mille eest maksti 25 144 eurot. 2024. aastal (25. novembri 2024. aasta seisuga) oli vastavaid menetlusi 3830. 2024. aasta toimingute eest makstakse KOV-idele järgmise aasta jaanuaris. Hetkel ei saa veel 2024. aasta kohta konkreetseid summasid öelda.

5.2. Elukohaandmete tegelikkusele vastavuse suurendamiseks analüüsida mitme õigusliku tähendusega elukoha registreerimise võimalust.

Ca 20% inimeste registreeritud elukoht ei kajasta tegelikkust. Tänapäeval jagavad inimesed oma elu realselt mitme elukoha vahel, kuid vaid üks neist võimaldab selle omavalitsuse teenuseid tarbida. Mitme elukoha puhul teenuste kasutamist ja tulude jagamist on lähtuvalt kehtivast Vabariigi Valitsuse tööplaani punktist 7.1.3. Analüüs ja ettepanekud tuleviku kohaliku omavalitsuse mudelite alternatiividega kavas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumil käsitleda ning ülesande tähtaeg on detsember 2024.

Selle muudatuse mõju ei ole veel võimalik praegu välja tuua, sest see tuleneb Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hetkel läbi viidavast analüüsist, mille tähtaeg on selle aasta lõpp.

5.3. Kohtulahendite andmete kvaliteedi tagamiseks ja inimressursi kokkuhoiuks rahvastikuregistrisse lahendite andmete edastamise automaatseks muutmine.

Kohtud ei edasta rahvastikuregistrile kohtulahendite kohta elektroonselt andmeid, mistõttu kannatab andmete kvaliteet ja registrisse kandumise kiirus ning raisatakse inimressurssi.

Muudatus toob kaasa ka mõju MK KOV-idele, st:

- MK KOV-ides kohtulahendite andmete rahvastikuregistrisse kandmine tänases mahus lõpeb;
- MK KOV-il jääb saamata seni kohtulahendite andmete rahvastikuregistrisse kandmise eest saadud hüvitis.

Keskmiselt kantakse aasta jooksul MK KOV-de poolt rahvastikuregistrisse 3500 – 4500 erinevat kohtulahendi liiki. Pärast seda, kui kohtulahendeid hakatakse rahvastikuregistrisse edastama kohtute poolt automaatselt, jääb tõenäoliselt siiski mingi hulk lahendeid, mida tuleb sisestada käsitsi. Eeldatavasti ei jõuta kõiki kohtulahendite liikide automaatset edastamist valmis üheaegselt. Seega toimub kohtulahendite automaatsele edastamisele üleminek etapiti. Hetkel tegeletakse täisealistele isikutele eestkostja määramise kohtulahendi automaatse edastamise loomisega.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tarmo Miilits
kantsler

Mairi Tonsiver 6125096
mairi.tonsiver@siseministeerium.ee